

مدیرمسئول: محمدامین ایمانجانی - **سردبیر:** مسعود فروغی

تلفن وفکس: ۶۲۹۹۹۴۹۵ (۲۱) **کدپستی:** ۱۱۳۵۲۳۸۱۶

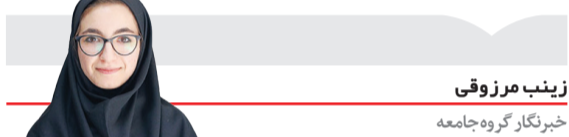
چاپ: چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

نشانی: خیابان حافظ، پایین‌تر از جمهوری، روبه‌روی ساختمان بورس، ساختمان فرهیختگان، طبقه سوم

اثبات درز اطلاعات از اپلیکیشن «بله» شبهات درباره امنیت داده‌ها را زیاد کرد

بله! شد آنچه نباید می‌شد

زینب مرزوقی

خبرنگار گروه جامعه

چند روز گذشته تصویری از یک صفحه مانیتور با محتوای چت‌های گروهی در فضای مجازی و سوشال‌مدیا منتشر شد و ادعا شده بود که این تصویر متعلق به مانیتور یکی از کارشناسان پیام‌رسان بله است. آنچه در تصویر قابل رویت بود، چت کاربران در گروه‌ها بود. انتشار این تصویر در فضای مجازی شائبه و نگرانی دسترسی به اطلاعات و محتوای خصوصی را برای کاربران پیام‌رسان‌های ایرانی، به خصوص

با پیگیری‌های مکرر «فرهیختگان» برای ارائه توضیحات بیشتر از سوی مدیران پیام‌رسان بله، بالاخره امین تجملیان، قائم‌مقام مدیرعامل پیام‌رسان ایرانی بله به تماس‌های «فرهیختگان» پاسخ داد. تجملیان در پاسخ به «فرهیختگان» گفت: «برنامه‌مان این نیست که دیتای دیگری درباره مساله ارائه دهیم؛ چراکه بیابنه شفاف است. در بیانیه‌نوشته شده که مساله چه چیزی بود و کلاموضوع هم مرتبط با حریم خصوصی افراد نیست و اطلاعاتی است که در اینترنت هم در دسترس است. چراکه گروه‌های بالای هزار عضو و کانال‌ها، فضای عمومی

قطعا برای کاربران پیام‌رسان بله یا سایر پیام‌رسان‌های ایرانی این پرسش به وجود خواهد آمد که آیا قانون اجازه دسترسی به محتوای رد و بدل شده در پیام‌هایمان را به مدیران پلتفرم‌ها و پیام‌رسان‌ها داده است؟ محمود جواد نعنای کار، کارشناس حقوقی فناوری اطلاعات در گفت‌وگو با «فرهیختگان» درباره بعد حقوقی اجازه دسترسی به محتوای کاربران فضای مجازی گفت: «مطابق با قانون اساسی یک اصل کلی داریم که می‌گوید تفتیش نامه‌ها، تلفن‌ها و اموری از این قبیل ممنوع است مگر اینکه به حکم قانون باشد. بدان معنا که هر پیامی میان دو شخص رد و بدل می‌شود تنها میان این دو شخص قابلیت انتشار دارد و برای دیگران این قابلیت وجود ندارد و نمی‌توانند دسترسی داشته باشند. مگر اینکه قانون اجازه دهد که آن هم به‌صورت موردی این اجازه داده می‌شود. یعنی کدام کاربر با کدام کاربر دیگر و در چه زمان مشخص برای دسترسی به داده مهم است. نکته دیگری که وجود دارد بحثی است که در سال‌های اخیر مطرح شده و آن هم تعیین حریم خصوصی، حریم عمومی و غیرعمومی است. یعنی ما در اینجا با سه اصطلاح مواجه هستیم. وقتی که یک پیام بین دو شخص اعم از حقیقی یا حقوقی ردوبدل

علی‌رغم جسارت مدیران بله، اما اتفاقی که در رابطه با مساله انتشار محتوای گروه‌های بله افتاده است، خدشه‌دار شدن اعتماد کاربر است. هرچند محتوا مرتبط با گروه‌های عمومی است اما همچنان این ذهنیت از سوی کاربران ایرانی پیام‌رسان‌های داخلی وجود دارد که محتوای چت‌های خصوصی نیز زیر ذره‌بین خواهد بود. با وجود غیرواقعی بودن این گزاره و نقض حریم خصوصی اما این انتشار تصویر صفحه مانیتور می‌تواند ذهنیت کاربران پیام‌رسان‌های ایرانی را هم به سمت یک گزاره غیرواقعی سوق دهد. از این رو از دست دادن اعتماد کاربران و مکدر شدن ذهنیت افراد نسبت به یک پیام‌رسان داخلی ممکن است موقعیت سایر پیام‌رسان‌های ایرانی را هم به خطر بیندازد. تقریبا پس از سال‌ها تبلیغات برای پیام‌رسان‌های ایرانی، فیلترشدن برخی از پلتفرم‌ها و پیام‌رسان‌های خارجی کاربران جدیدی را به تعداد کاربران قبلی پیام‌رسان‌های داخلی اضافه کرد. عدم دسترسی همگانی به فیلترشکن‌ها از یک جایی به بعد درنهایت بسیاری از ما را مجبور به پذیرش استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی کرد و بالاخره به هر شکلی که بود در بسته پیام‌رسان‌های مورد استفاده مردم قرار گرفتند. شاید اقبال عمومی گسترده‌ای شکل نگرفت اما به‌رحال به دلیل دسترسی سریع‌تر پیام‌رسان‌های ایرانی باتمام کاستی‌ها و نواقص درنهایت گزینه خیلی از مردم، پیام‌رسان‌های ایرانی شد. انتشار این صفحه مانیتور و پیام‌های کاربران کانال‌ها، خواه یا ناخواه این نگرانی را برای کاربران بله یا سایر پلتفرم‌های داخلی دیگر ایجاد کرد که نکنند حالا محتوای خصوصی نیز مورد رصد قرار بگیرد؟ هرچند بنا به گفته مدیران بله، این اقدام برای جلوگیری از انتشار محتواهای مجرمانه و کلاهبرداری انجام گرفته است اما باید پذیرفت که ایجاد اعتماد دوباره برای کاربران، یک امر زمانبر خواهد بود. محمد کنور، کارشناس فضای مجازی نیز در گفت‌وگو با تصویر منتشرشده از صفحه مانیتور یکی از کارشناسان بله در گفت‌وگو با «فرهیختگان» گفت: «این

این موضوع واکنش نشان دادند و در یک بیانیه، تصویر منتشرشده را تایید کردند. «قبل از هر چیز همان‌طور که بارها خاطر‌نشان کرده‌ایم، امنیت و داده‌های شخصی کاربران جزء خط قرمزهای بله است و با تمام وجود از آن حفاظت کرده، می‌کنیم و خواهیم کرد. این موضوع در بیش از ۷ سالی که از عمر بله می‌گذرد، همواره مورد تاکید بله بوده است.

بله به‌عنوان یک پلتفرم مانند تمام پلتفرم‌های دیگر موظف است تدابیر لازم را برای جلوگیری از کلاهبرداری‌ها و حفظ امنیت، درباره فعالیت کاربران خود در پلتفرم اتخاذ کند. از این رو طبق سند قوانین و شرایط استفاده از بله که در قوانین و شرایط استفاده از پیام‌رسان محسوب می‌شود. این صرفا ابزاری برای مقابله با محتواهای کلاهبرداری است. برای پیام‌رسان‌ها، گزارش‌هایی از محتوای کلاهبرداری در گروه‌ها و کانال‌های پیام‌رسان‌ها از جمله بله ارسال می‌شد و این ابزار نیز برای همین مساله قرار داده شد و در بیانیه هم این را ذکر کرده‌ایم. آنچه که بررسی می‌شود فقط محتواست و اطلاعات کاربران نیست. اگر به عکس منتشرشده هم دقت

بانکی بله منتشر شده برای کانال‌ها و بازوهایی که به‌صورت عمومی

در دسترس هستند، بله از الگوریتم‌های خودکار برای آنالیز پیام‌ها برای جلوگیری از انتشار محتوای مجرمانه استفاده می‌کند. همچنین کاربران می‌توانند درصورت مشاهده این موارد گزارش آن را به بازوی پشتیبانی ارسال یا از گزینه گزارش محتوای نامناسب استفاده کنند. در این حالت بله این گزارش‌ها را بررسی می‌کند و درصورت تایید مجرمانه‌بودن آن، طبق قانون، برخورد لازم انجام می‌شود. لازم به ذکر است با گروه‌هایی که بیش از هزار عضو داشته باشند، در حوزه بررسی محتوا، مشابه کانال‌های عمومی رفتار می‌شود. آنچه در تصویر مذکور از صفحه مانیتور منتشر شده مربوط به ابزار اجرایی همین موضوع

پاسخ مدیران بله به «فرهیختگان»: صرفا با محتوای مشکل‌دار برخورد می‌کنیم

کرده باشید در کنار محتوانوشته شده که محتوا متعلق به گروه و بدون هیچ نام و‌آیدی از کاربر است. صرفا برای مقابله با کلاهبرداری بود؛ چراکه امنیت بله را تهدید می‌کرد. گزارش‌های متعددی چه در بله و چه در سایر پیام‌رسان‌ها داشتیم که کلاهبرداری مردم را آزار می‌داد. ما صرفا برای این موضوع این ابزار را قرار داده بودیم و مورد استفاده قرار گرفت، بالطبع هم هیچ حریم خصوصی‌ای

بررسی محتوای خصوصی به حکم قضایی نیاز دارد

این‌گونه نیست. خصوصی را که اصلا نمی‌توان به محتوایش دسترسی پیدا کرد؛ یا یک انجمن یا مدرسه تشکیل می‌شود، این گروه یک گروه غیرعمومی است و در عین حال خصوصی هم نیست. یک بستر دیگری هم وجود دارد با عنوان کانال که این بستر دیگر جنبه خصوصی یا غیرعمومی را ندارد و کاملا عمومی است. کما اینکه وقتی می‌خواهید یک گروه یا کانال ایجاد کنید بخشی وجود دارد که از شما می‌پرسد این گروه خصوصی است یا نه؟ برای این گروه لینک عضویت ساخته شود یا نه؟ اعضا می‌توانند عضو جدیدی را اضافه کنند یا فقط مالک آن کانال یا گروه می‌تواند اشخاص را دعوت کند؟ اینها همه وجهی هستند که گروه‌ها را از یکدیگر متمایز می‌کنند و می‌توانیم از این طریق میان گروه‌های خصوصی، عمومی و غیرعمومی تفکیک قائل شویم. براساس این تقسیم‌بندی و قوانین دسترسی به گروه‌های عمومی مانعی ندارد و هرکسی می‌تواند عضو شود و محتوای داخل گروه را بررسی کند. اما بسترهای غیرعمومی و خصوصی

بی‌محلی به اعتماد کاربران ضربه بیشتری می‌زند

مساله به‌وجودآمده جدی است. قبل از ورود به بحث لازم است بگویم که بیانیه پیام‌رسان بله صادقانه بود و این امر ارزشمندی است. به جای انکار که معمولا در این‌گونه موقعیت‌ها رایج است صادقانه بیان کردند عکس منتشرشده واقعی است. طبعاً جزئیات بیشتر را خود مسئولان پیام‌رسان بله باید منتشر کنند و من اطلاع بیشتری ندارم که مثلا در آنجا سطح دسترسی کارکنان چقدر است یا مسائلی از این دست. اما مهم‌ترین نکته احساس عدم امنیتی است که سال‌هاست مطرح می‌شود و به نظر مهم‌تر از اینکه پیام‌رسان‌ها امنیت دارند یا ندارند این احساس امنیت است که در دید کاربران موثر است. اما درمورد امکان رصد مشاهده پیام‌ها باید یک مساله را باید توجه کرد و آن تفکیک پیام‌هایی که افراد برای هم می‌فرستند یا پیام‌های کانال‌ها و گروه‌هاست. تاجایی که من می‌دانم لاقلا برای پیام‌رسان‌هایی که رمزنگاری از end to end استفاده نمی‌کنند این امکان از لحاظ فنی وجود دارد. قبلا کسی مدعی نشده بود پیام‌رسان‌ها امکان مشاهده ندارند؛ چراکه درصورتی که جرم و کلاهبرداری اتفاق بیفتد از همین طریق قابل مشاهده و پیگیری است ولی مساله اینجا دو موضوع است. یک اینکه برای افراد به‌صورت خاص ارتباط فردی را بتوان دید که در این مورد اخیر مساله نیست. یکی دیگر اینکه پیام‌های کانال‌ها یا گروه‌های عمومی را بتوان رصد کرد. متأسفانه مساله اخیر در پیام‌رسان بله از این جنس دوم است. آنچه در اینجا جالش است این است که طبق کدام قانون یا دستورالعملی پیام‌رسان یا هر نهاد سومی به‌صورت پیشینی موظف به رسیدگی و رصد پیام‌هاست؟ بله یک بار سازوکارهای هوشمند برای شناسایی جرائم داریم و به‌صورت پسینی (یعنی بعد از شکایت از فردی) چنین چیزهایی را می‌بینیم که قابل درک است. اما اینکه در

جنبه خصوصی دارند و نباید این دست از گروه‌ها رصد شوند مگر با حکم قضایی. حالا اینکه چقدر این معنای گروه یا کانال‌های عمومی تا چه حد ظرفیت توسعه دارد و نهادهای قضایی تا چه اندازه از آن می‌پذیرند بحثی است که چندسالی است مطرح است و همچنان جواب متقنی در این باره نداریم. همچنین از لحاظ قانونی هم نمی‌توانیم به یک ماده قانونی صریح ارجاع دهیم و چنین قانونی را از آن استنباط کنیم. به‌طور کلی پلتفرم‌ها بستری را به وجود می‌آورند که شما از آن بستر خدماتی را دریافت می‌کنید. قرار نیست دیگر آن محتوایی که در بستر به‌وجودآمده، صورت می‌گیرد تحت رصد پلتفرم باشد. این نقض حریم خصوصی است. مانند این است که وقتی جاده و مسیر به دست پلیس است، پلیس بدون حکم قانونی بخواهد تک‌تک ماشین‌ها را بررسی کند. قطعاً اگر ایست بازرسی یا مأموران امنیت برای بررسی خودرو را متوقف می‌کنند حکم قضایی دارند. این دقیقا عین همان است. پلتفرمی که ایجاد می‌شود و در آن دیتا وجود دارد و کلمات خوب یا بد به کار بردند؟ یا حرام و حلال است؟ کسی فی‌النبسه چک نمی‌کند مگر کسی شکایت کند یا مورد امنیتی خاصی باشد. متأسفانه در فضای پیام‌رسان‌ها این مسائل هم در بعد قانونگذاری و هم برای کاربران شفاف نیست. «کشوری همچنین درباره شباهت و تفاوت پلتفرم‌های ایرانی و خارجی نیز تصریح کرد: «جدای از نظام ارزشی متفاوت خیلی از محدودیت‌هایی که در کشور داریم در آنجا نداریم ولی آنجا هم این تفکیک را بین فضای عمومی و خصوصی داریم. در فضای عمومی و آنچه همه می‌بینند مثل توئیتر و... این کار بخشی هوشمند و بخشی هم براساس یک سازوکاری است که خیلی مشهور است و خیلی به نسبت بقیه کم‌ضررت است. آن هم شیوه و گزینه رپورت کردن است. اگر کاربران محتواهای نامناسب دیدند رپورت می‌کنند و اگر از حدی این رپورت بالاتر برود چک می‌شود. این هم در مورد محتوای عمومی است و درباره محتوای خصوصی تاکنون چنین چیزی نشنیده‌ام که محتوای خصوصی دو نفر یا یک گروه را کسی رصد یا حذف کند. اینکه برخی می‌گویند خیر تعاملات خصوصی راه رصد می‌کنند یا نمی‌کنند ما تنها شواهد بیرونی را در نظر می‌گیریم.»

نظر من پیام‌رسان نیست بلکه نظام تنظیم‌گری ماست که این مرزها را مشخص نکرده است. البته اگر بخواهد این مرزها را سنگین‌ترانه مشخص کند بهتر است اصلا ورود نکند؛ مشخص شدن مرزهای آزادی بیان باید هم واقع‌بینانه باشد. اینکه پیام‌رسان باید این را بگیرد، ببندد و این را چک کند و حذف کند؛ نباشد. باید با نگرش باز نسبت به این فضا کار کرد. آن چیزی که قاطبه جامعه بدان حساس هستند مثل موارد غیراخلاقی، توهین، تهدید و... بخشش جداست. اما در حوزه ارتباطات شخصی افراد و گروه‌های خصوصی مساله باید شفاف شود که به‌صورت پسینی کسی حق ورود و چک کردن ندارد. همان‌طور که در مکالمه تلفنی کسی فی‌البداهه تلفن‌ها را چک نمی‌کنند که این افراد در مکالمه چطور بودند؟ کلمات خوب یا بد به کار بردند؟ یا حرام و حلال است؟ کسی فی‌النبسه چک نمی‌کند مگر کسی شکایت کند یا مورد امنیتی خاصی باشد. متأسفانه در فضای پیام‌رسان‌ها این مسائل هم در بعد قانونگذاری و هم برای کاربران شفاف نیست. «کشوری همچنین درباره شباهت و تفاوت پلتفرم‌های ایرانی و خارجی نیز تصریح کرد: «جدای از نظام ارزشی متفاوت خیلی از محدودیت‌هایی که در کشور داریم در آنجا نداریم ولی آنجا هم این تفکیک را بین فضای عمومی و خصوصی داریم. در فضای عمومی و آنچه همه می‌بینند مثل توئیتر و... این کار بخشی هوشمند و بخشی هم براساس یک سازوکاری است که خیلی مشهور است و خیلی به نسبت بقیه کم‌ضررت است. آن هم شیوه و گزینه رپورت کردن است. اگر کاربران محتواهای نامناسب دیدند رپورت می‌کنند و اگر از حدی این رپورت بالاتر برود چک می‌شود. این هم در مورد محتوای عمومی است و درباره محتوای خصوصی تاکنون چنین چیزی نشنیده‌ام که محتوای خصوصی دو نفر یا یک گروه را کسی رصد یا حذف کند. اینکه برخی می‌گویند خیر تعاملات خصوصی راه رصد می‌کنند یا نمی‌کنند ما تنها شواهد بیرونی را در نظر می‌گیریم.»